

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԵՏՔՈՎ

ՎԱՌՎԱՌԷ ԶՈՆՍՈՆ.

ԳԼ. Բ.

Հետեւեալ օրն առաւօտեան Վիրջինիան Աննա Կրօսի հետ միասին գնաց Վարվառէ Զոնսոնի մօտ։ Նրա տնակը գտնուում էր քաղաքի ամենավերջին ծայրում, գաշտի մէջ։ Այնտեղ չէր գնում ոչ ձիաքարշ և ոչ էլ հանրակառք։ Միմիայն մօտից անցնում էր մեծ խճուղի։

Տնակը փայտաշէն էր, հինգ լուսամուտով։ Ծուրջը պարտէզ ու բանջարանոց կար, որտեղ մէկու մէջ երևում էին և ծաղիկներ։ Տնակի մօտ շաղանակի ծառեր էին տնկուած. նրանց տակ դրուած էին նստարաններ և մի կլոր սեղան։

Երբ Վիրջինիան հասաւ տնակին, լուսամուտները բաց էին և ներսում երևում էին տասի չափ մարդիկ։ Վերջինիան մօտեցաւ մուտքի դրանը։ Այգետեղ նրա առաջ դուրս եկաւ մի առոյգ, ամրակազմ պառաւ կին, ամբողջովին սև հագած։ Նրա գէմքը փայլում էր մի ինչ որ առանձին քնքշութեամբ։ Կարծես նրա գէմքը ամբողջովին մի սիրալիր ժպիտ էր, թէպէտ և նրա շրթունքները հանգիստ էին։

— Սա է քոյր Վարվառէն, ասաց Աննան Վիրջինիային և գլուխ տալով պառաւին աւելացրեց, ողջոյն ձեզ, մենք ձեզ մօտ ենք գալիս։

— Այո, մենք ձեզ մօտ ենք եկել մի շատ կարևոր գործի համար, յարեց Վիրջինիան։

— Համեցէք խնդրեմ, ասաց քաղցրութեամբ պառաւը։ Պատրաստ եմ ծառայելու, ինչով կարող եմ։

Նա բաց արաւ դուռը և Վիրջինիային ու Աննային ներս հրաւիրեց։ Վիրջինիան ներս մտաւ և հէնց չէմքի

վրայ զարմացած կանգ առաւ։ Ուղիղ իւր առաջ, դրան դիմացի պատի վրայ մի մեծ խաչ կար կախուած խաչեցեալ Փրկչի մի հրաշալի նկարով։ Արևի ճառագայթները ընկել էին ուղղակի տանջուած ճակատը զարդարող ոսկեայ պսակի վրայ։ Դէմքը կարծես փայլում էր և այդ դէպի ինքը կոչող անսահման փայլն էր։

Վերջինայի սիրաբը ջերմութեամբ լցուեցաւ։ Պառաւը նկատեց խաչելութեան պատկերի թողած տպաւորութիւնը Վերջինիայի վրայ և ուրախութեամբ ասաց։

— Այդ լաւ է, չէ՞։ Այնտեղ, մեր շէմքից դուրս, քաղաքի մեծ փողոցներում հալածում են այդ անտուն թշուառներին, երես դարձնում նրանցից։ Իսկ այստեղ հէնց որ ներս են մտնում, Քրիստոսին հանդիպում են որ կերակրում էր քաղցածներին, բարեկամ էր մեղաւորներին և Իւր հետ առաջինը աւազակին դրախտ տարաւ։ Նրանց հոգին ակամայ տարւում է դէպի Մեծ Նահա-տակը և դէթ վայրկենապէս խաղաղւում։

Այդ ասելով պառաւը ձեռքով ցոյց տուեց սեղանի շուրջը նստածներին։ Նրանք մի խայտաբղէտ խումբ էին կազմում։ Այդտեղ կային երկու կին, մէկը պառաւ, միւսը դեռահաս, երկու նեղր և մի քանի աղքատ թափառաշրջիկներ ու անգործ բանուորներ։ Բոլորն էլ հիւժուած, կեղտոտ ու ցնցոտիներով պատած։ Նրանք վերջացնում էին իրենց ճաշը, որ մի տեսակ կերակրից էր բաղկացած։ Նրանցից մէկը գոհ սրտով ասաց։

— Լաւ ճաշեցինք, կերանք ու կշտացանք։ Շնորհակալ ենք, քոյր Վարվառէ, Աստուած քեզ երկար կեանք տայ։

— Ոչ թէ ինձնից պէտք է շնորհակալ լինիք, ասաց պառաւը, այլ նորանից, Որը կերակրում է բոլոր քաղցածներին, կերակուր է տալիս ամբողջ աշխարհին։ Աղօթե՛ք Աստուծուն։

Ճաշողները ոտքի կանգնեցին։ Պառաւը մօտեցաւ խաչելութեանը և երկիւղածութեամբ սկսեց աղօթել, հատիկ հատիկ արտասանելով խօսքերը։

— Դու, որ անձրև ու արևի ջերմութիւն ես ուղար-

կում մարդկանց արտերին. Դու, որ կերակրում ես մեզ լիացնում, լցրու մեր արտերը Քո արդարութեամբ, լցրու մեր հոգին Քո մաքուր սիրով, ամէն:

— Ամէն, ասացին ամենքը միաբերան:

— Իսկ այժմ, բարեկամներ, սեղանը հաւաքեցէք, ամանները լուացէք և գնացէք, Տէր ընդ ձեզ, Թողէք, որ այժմ ուրիշները ճաշեն, ասաց քոյր Վարվառէն:

— Մի՛թէ արդէն նրանք ճաշեցին, զարմացած հարցրեց Վիրջինիան. Չէ որ դեռ առաւօտ է, հազիւ ժամի տասը լինի:

— Հարուստը ուտում է, երբ կամենում է, իսկ աղքատը՝ երբ կարողանում է, պատասխանեց ժպտալով պառաւը. Մեզ մօտ ճաշել են սկսում առաւօտեան ժամի վեցից, հէնց որ կարողանում ենք հասցնել. Չէ որ մեր հիւրերը շաբաթներով քաղցած են լինում, ուրեմն զարմանալու բան չէ, որ նրանք երբ էլ որ պատահի՝ կարող են ճաշել. Ահա նրանք արդէն ճաշեցին, այժմ կը գնան գործ փնտռելու. կը գտնին՝ Աստուծուն փառք, չեն գտնի՝ գոնէ սոված չեն մեռնիլ:

Այո, բայց չէ որ այդպիսով նրանք անգործութեան կը սովորին և այլ ևս չեն ուզիլ աշխատել, նկատեց Վիրջինիան. Այդպէս ձրի ուտելը գուցէ նրանց փչացնի ու ձրակերութեան սովորեցնի:

— Էհ, որդիս, հեղութեամբ պատասխանեց պառաւը Վիրջինիային. Մենք իրաւունք չունինք դատելու այդ «ձրիակերներին». Մեր մէջ քանի քանի մարդիկ ամբողջ կարողութիւններ, տասնեակ ու հարիւր հազարներ են ուտում: Քանիսը մեղմից համարձակապէս կարող են տաել, որ իրենք իրենց աշխատած հացն են ուտում: Մենք ինքներս աշխատում ենք ամեն կերպ նպաստներ ու թոշակներ ստանալ, կապալներ վերցնել և ոչ ոք չէ վախենում, որ այդ մեզ կարող է փչացնել. Իսկ երբ տարիներով քաղցած մի թշուառ պատահաբար մի կուշտ ճաշ է անում ձրիապէս, ամենքը սկսում են անհանգիստ լինել, որ չլինի թէ այդ նրան փչացնի. Ոչ, սի-

րելիս, այստեղ փշանալու երկիւղ չկայ: Այդ մարդիկը իրենք հասկանում են, որ իմ ամեն մի կոպէկը հաշուած է, որ եթէ մէկը աւելորդ տեղը ուտի, իրա նման մի ուրիշ թշուառի բաժինը պիտի պակասի: Երեք տարի է, որ ես այստեղ նրանց հետ եմ լինում և իշարը գործ դնել չեմ տեսել:

Մինչ պառաւ տանտիկիներ այդպէս խօսում էր Վերջինիայի հետ, ճաշողները սեղանը հաւաքեցին, ամանները լուացին, յատակը սրբեցին և գնացին:

Վերջինիան յափշտակուած դիտում էր այս ամենը: Բոլոր տեսածն ու լսածը նրա համար միանգամայն նոր էր, և օտար և միևնոյն ժամանակ այդ բոլորը խորապէս յուզում էին նրան և դէպի քրիստոնէական կենդանի սիրոյ աշխարհը ձգում:

Սիրելիս, ասաց պառաւ Վերջինիային, տեսէք որքան հեշտ է մարդկանց ոտքի կանգնեցնել, բարեփոխել, եթէ որ նրանց մօտեցողը իւր սրտում գէթ մի կաթիլ ճշմարիտ քրիստոնէական սէր ունենայ: Սակայն մարդիկ այդ գործը շատ դժուար կամ նոյն իսկ անիրագործելի են համարում: Ես կտրծում եմ, որ այստեղ նոյն սովորական տխուր պատմութիւնն է կրկնուում, վատ և անպտուտ մշակները փոխանակ իրենց անպատրաստութիւնն ու անընդունակութիւնը խոստովանելու և աւելի պատրաստի ու բարի աշխատաւորների անհրաժեշտութիւնը պնդելու, գործ կատարելու անհնարաւորութեան, անյաղթելի խոչընդոտների մասին են խօսում, իրենց մեղքը ուրիշների վրայ ձգելով: Փոխանակ ամուր ու զօրեղ լծակի, նրանք թուլաբար փտած փայտով են մօտենում ահագին ժայռին, որ բռնում է դէպի ազատութիւն ու լոյս տանող ճանապարհը, մի երկու անգամ փորձում են մատով շարժելու և երբ ոչինչ չի դուրս գալիս ու ժայռը անշարժ մնում է իւր նախկին տեղում, սկսում են ողբալ ու ասել թէ այստեղ գործ կատարել չի կարելի: Այն ինչ, բանից երևում է, որ գործ կատարել կարելի է և այն էլ շատ մեծ ջափով, միմիայն պէտք է

սրտով կպչել գործին, սիրել նրան ու հաւատալ, հաւատը լեռներ շարժել կարող է:

— Ահա մենք եկել ենք ձեզ մօտ, քոյր Վարվառէ, ասաց Վիրջինիան, հէնց այդ հաւատով զօրանալու, ուսանելու, թէ ինչպէս դուք կանացի թոյլ ու թերով կամաց կամաց հեռացնում էք մարդկանց ճանապարհի վրայից վշտի, արտաքին ու ազքատութեան ահագին ժայռը: Օգնեցէք մեզ խորհրդով, իսկ եթէ հնարաւոր է, նաև գործով, անձնական մասնակցութեամբ օգնութեան հասէք մեզ, միացէք մեզ հետ կամ մեզ թոյլ տուէք ձեզ հետ միանալու:

Վիրջինիան պատմեց իրենց խմբի ծագման ու աճման ամբողջ պատմութիւնը և թէ ինչպէս ու ինչի համար էր եկել նա քոյր Սննայի տնակը:

Պառաւր ռշադրութեամբ լսում էր նրան, ժամանակ առ ժամանակ դիտով հաւանութեան նշան անելով:

— Շատ ուրախ եմ, սիրելի օրիորդ, որ եկաք ինձ մօտ: Իմ հիւրերը պատմել են ինձ ձեր «Փարոսի» մասին և այդ ինձ շատ հետաքրքրում էր: Ի սրտէ ուրախացայ, որ մեր քաղաքի դատարկութեան մէջ մի օվաղիս էլ է առաջ եկել: Իսկ այժմ, ձեր արած պատմութիւնից յետոյ, ես աւելի շատ, քան այդ թշուառների նկատմամբ, ձեզ համար եմ ուրախանում: Չէ՞ որ դուք, ձեր խումբը, Ուղիղ Անկիւնի մոռացուած թշուառների մօտ գնալով, բախտաւորութեան ամենահարուստ գտններից մէկին էք հանդիպել: Դուք գտել էք մաքուր ուրախութեան ու ճշմարիտ երջանկութեան բանալին:

— Ես յիշում եմ վաղուց կարգացած մի շատ հետաքրքրական պատմութիւն: Հարաւային Իտալիայում, Միջերկրական ծովի ափին, Նէապոլից ոչ հեռու, անգլիական մի միլիոնատէր լորդ ունենում է մէկ հրաշալի դղեակ: Բնութեան դիւթիչ գեղեցկութիւնը, մեղմ կլիման, շինութեան արտաքին հիանալի ճարտարապետութիւնն և ներքին նուրբ ու գեղեցիկ զարդարանքը դարձնում էին այդ դղեակը հանգստութեան մի աննման վայր:

Սակայն լորդն ու իւր ամբողջ ընտանիքն ամեն անգամ, երբ այգանդ էին գալիս, իրենց լաւ չէին զգում, հիւանդանում էին ու մաշում։ Ամենալաւ բժիշկները գլուխ էին կտրում իմանալու դրա պատճառը և ոչ մի եղբայրացութեան դալ չէին կարողանում։ Լորդը արդէն ուզում էր թողնել ընդմիջող դղեակը, որքան էլ նա թանգ լինէր իւր սրտին ու պատենեկութեան քաղցր յիշողութիւնների հետ կապուած։ Այդ միջոցներին դղեակի կառավարիչը պատահաբար գետնի տակը հետազօտելիս հանդիպեց քայքայուած դիակներից մնացած փտած ոտկորների մի կոյտի։ Այն ժամանակ ամեն ինչ պարզուցաւ։ Հրաշակերտ դղեակը ինքն էր իւր մէջ պարունակում մահուան պատճառը և բաւական էր հեռացնել գետնի միջից դիակները, որպէս զի դղեակի մէջ ընակողների բոլոր հիւանդութիւնները անհետ կորչէին։

Ինձ այնպէս է թւում, բացառեց քոյր Վարվառէն, որ անգլիական լորդի դղեակի այս պատմութիւնը շտա նման է մեր այժմեան հարուստ գառակորդի մեծամասնութեան վարած կեանքին։ Չնայած բոլոր յարմարութիւններին ու առաւելութիւններին, կուշտ մարդկանց կեանքը այն պատճառով է դժգոյն ու պայծառ ուրախութիւնից զուրկ, նրան համար ենք մենք ամենքս այդքան թմրած, թոյլ, եռանդուն աշխատանքի անընդունակ, որ մենք մեր մէջ գիակ ենք կրում, մեռած սրտով ենք ապրում։ Մեր մէջ չկայ կենդանի սիրտ, կենդանի սէր։ Ուտի մեզ համար մատչելի չէ կեանքի վսեմ գեղեցկութիւնը՝ հոգու այն հիացմունքը, որ ունենում է մարդ իւր օգնութեամբ առաջ բերած մերձաւորի երջանկութիւնը տեսնելիս։ Ես իմ կեանքում գէպի մարդիկ ցոյց տուած սիրոյ պատճառով այնքան այգալիսի մաքուր ու պայծառ ուրախութիւն եմ ունեցել, որ անդադար կուզէի ասել ամեն մի մարդու. «եթէ ուզում ես իսկական ուրախութիւն ու երջանկութիւն ունենալ, աշխատիր ուրիշներին երջանկացնել, քո սրտի ուրախութեան ու երջանկութեան բաժնալին գտնուում է մերձաւորիդ սրտում»։

Այս խօսքերը ասելիս քոյր Վարվառէի գէժը այնպէս սիրալիր կերպով փայլում էր, նրա խօսքի մէջ այնքան ոյժ ու հաւատ էր արտայայտուում, որ Վիրջինիան չկարողացաւ իրեն պահել, փաթաթուեց նրա վզովն ու տօաց.

— Տուէք ինձ այդ բանալին, բաց արէք նրանով իմ սիրտը:

Այդ միջոցին սենեակ մտան մէկը միւսի յետեից պատառոտուած չորերով, մօայլ գէժքով չորս թափառաշրջիկներ: Երեւում էր, որ նրանք քոյր Վարվառէին ճանաչում էին առաջուց: Լուռ ներս մտան, նստեցին սեղանի շուրջը և ժամանակ առ ժամանակ մօայլ կերպով աչքի տակով նայում էին Վիրջինիային, Վիրջինիան նոյն իսկ փոքր ինչ վախեցաւ, սակայն քոյր Վարվառէն սկսեց կերակրել նորեկներին, կարծես դրանք իւր ամենամօտիկ և լաւ բարեկամները լինէին:

— Աղօթե՛ք, եղբայրներ, առաջ քոյր Վարվառէն երբ կերակուրը սեղանի վրայ էր դրուած արդէն:

— Դու էլ հէնց քո աղօթքի յետեից ես, պառաւ, խօսլ կերպով միթմրթաց թափառաշրջիկներից մէկը: Միթէ չես ձանձրանում օրը քառասուն անգամ աղօթք ասելուց: Ո՞ւմ համար են քո աղօթքները: Միթէ որ և է խորհուրդ ունի մեր՝ գողերիս աղօթքը:

— Ինչո՞ւ պէտք է աղօթքը ինձ ձանձրացնէ, բնականօրէն, հանդարտութեամբ հարցրեց քոյր Վարվառէն: Մանաւանդ որ դուք շատ ուշ ուշ էք երևում այստեղ: Կէս տարի կը լինի որ ձեզ չեմ տեսել: Դուք բոլորովին մոռացել էք ձեր պառաւին:

— Քեզ մոռանալ չի կարելի, քաղցրութեամբ տօաց միւսը: Մինչև մեր մահն էլ պէտք է յիշենք քեզ:

— Շնորհակալ եմ, բարեկամներ: Ասացէք ձրտեղ էիք, ինչ էիք անում:

— Էլ մի հարցնիլ, պառաւ, կրկին խօսեց առաջինը: Շատ տեղեր ենք եղել. իսկ թէ ինչեր ենք արել, ամօթ է այստեղ քեզ մօտ պատմելը:

Հապա էլ ինչո՞ւ ես ասում թէ աղօթելու պէտք

չկայ. դժուար ես որ ամօթ է, հէնց իսկոյն և եթ ներսումս խնդրիր Աստուծուց, աղօթիր:

— Բայց մի՞թէ մեր՝ Գողերիս աղօթքը կարող է հաճելի լինել Աստուծուն:

— Հէնց այդպիսի աղօթքն է աւելի հաճելի Աստուծուն. երբ բարի, արդար մարդիկն են աղօթում, այդ տեղ դարմանալու բան չկայ. այդ այդպէս էլ պէտք է լինէր: Այլ բան է, երբ Գողը, չարագործը, հարբեցողը կամ նոյն իսկ մարդասպանն է աղօթում: Այդպիսի աղօթքը հազուադիւս է և աւելի արժէք ունի:

Թափառաշրջիկները լրջութեամբ սաքի կանգնեցին, ձեռքերնին կրծքերի վրայ դրին, և քոյր Վարվառէն սկսեց աղօթել.

— Տէր Աստուած, տուր մեզ մեր ամենօրեայ հացը և զարթեցրու մեր մէջ Քո արդարութեան քաղցը: Դու մեզ կեանք տուիր, տուր նաև ոյժ, որ կարողանանք Քո կամքի համաձայն կեանք վարել: Օրհնիր մեր սեղանը և և ուղղիր մեր քայլերը դէպի արդարութեան ճանապարհը:

Թափառաշրջիկները կարծես թէ փոքր ինչ մեղմօցան, նրանց դէմքի դաժանութիւնը անցաւ և լուս սկսեցին ճաշել:

Մի՞թէ դուք չէք վախենում նրանցից, հարցրեց քոյր Վարվառէին Վիրջինիան, երբ նրանք արդէն գնացել էին: Ձէ որ նրանք կարող են ձեզ այստեղ սպանել:

— Ո՛չ, պատասխանեց պաւառը, նախ, ես հաստատուն կերպով հաւատում եմ, որ առանց Աստուծոյ կամքի մի մաղ անգամ չի ընկնում մարդու գլխից. և երկրորդ, հէնց նաքա իրենք են ինձ պաշտպանումս, ինձ մօտ երբեմն գալիս են դրանցից աւելի սարսափելիները և հէնց իրենք ասում են. «մեզնից դու մի վախենար, քոյր Վարվառէ, մենք մեր դանակը քո չէ՛մքից ներս չենք բերիր»:

Մի անգամ ինձ այսպիսի մի դէպք պատահեց. երբ թափառաշրջիկ եկան ինձ մօտ մէկը միւսից աւելի

պատուութեամբ. հաղաւտի փոխարէն ինչ որ ցնցոտիներ էին կախուած նրանց վրայից: Տանը ինձ մօտ պատարաստի երկու շապիկ կար (ազատ ժամերին ես շապիկներ եմ կարում այդպիսիների համար): Երկուսին հառաւ, երրորդին՝ ոչ: Նա զայրացաւ, սկսեց հայհոյել: Ես նրան հանգստացնում եմ, իսկ նա աւելի է կատաղում:

— Սպասիր, ասում է, ես այդ քեզ ցոյց կը տամ: Ընկերները նրա ձեռքերից բռնեցին և դուրս տարան: Մի ժամի չափ անցկացաւ, ես արդէն հանգստացել էի ու մօռացել. յանկարծ նա ներս է մտնում ու ընկնում իմ ոտները:

— Ներիր:

Տէր ընդ քեզ, ասում եմ, ես չեմ նեղացել, վեր կաց:

— Ներիր ու գրիր, որ դու չես նեղացել ինձնից:

— Ասում եմ, որ չեմ նեղացել, վեր կաց:

Վեր է կենում ու նորից խնդրում է.

— Մի տոմսակ տուր, որ չես նեղացել:

— Ի՞նչ ես անում տոմսակը:

— Ընկերներիս պէտք է տամ:

— Ո՞ր ընկերներիդ, ինչի համար:

— Այն ընկերներին, որոնք այստեղ էին ինձ հետ: Նրանք ինձ քաջ տունն անտառը, ձեռք ու ստքս կապեցին ու սկսեցին ծեծել, քեզ հայհոյելուս համար: Այժմ՝ նրանք ուղարկեցին ինձ ձեզ մօտ ներողութիւն խնդրելու և ասացին, եթէ ներման տոմսակ չբերես, մեր ձեռքից չես պրծնիլ:

Ո՛չ, իմ սիրելի օրիորդ, որտեղ սէր կայ, այնտեղ երկիւղ չկայ մարդկանցից: Սիրով վայրենի գազաններին անգամ մարդիկ ընտելացնում են, իսկ մարդկանց հետ, ինչքան էլ որ վատ լինին նրանք, միշտ կարելի է կռոււ վարուել, եթէ միայն մարդու մէջ սէր լինի դէպի իւր ընկերը:

Այդ բոլորը ճիշդ են, սիրելի քոյր Վարվառէ, ասաց Վերջինիան, բայց ասացէք ի սէր Աստուծոյ, ինչպէս պէտք

է ձեռք բերել այդ տեսակ սէր գէպի մարդիկ, ինչ պէտք է անել, երբ, թէպէտ և մարդ ուզում է սիրել իւր մերձաւորներին, սակայն կենդանի սէր չունի նրանց նկատմամբ: Ամենքին էլ հո չի տուած այնպիսի մի բարի սիրտ, ինչպէս օրինակ, ձերն է, ներեցէք դժբաղանքիս համար, ամենքի ուժն էլ հօ չի պատիլ սիրոյ այդ օրինակ սխալ գործութեան համար:

— Ինչո՞ւ էք այդպէս կարծում: Այդ ուղիղ չէ, Հարկաւ, ամեն մի հատիկ էլ չի աճում ու պտուղ տալիս. շատերը կորչում են, բայց, անկասկած, իւրաքանչիւր հատիկի մէջ էլ կենսական ոյժ կայ թաքնուած և այդ ոյժը բարեյաջող հանդամանքներում անխուսափելի կերպով պէտք է երևան գայ: Խնդիրն այն է, թէ ինչպիսի հոգևոր մթնոլորտում ենք ապրում մենք, ինչ տեսակ բարոյական օդ ենք ներշնչում: Կայիրէի չոր օդը, Զուիցերլանդի լեռների բարձունքները և Նիցցայի ափունքները ամրացնում ու բուժում են մարդու նոյն իսկ հիւանդ թոքերը, իսկ ճահճոտ տեղերի փտած կլիման քայքայում է նոյն իսկ մարդու առողջ կուրծքը: Պէտք է յաճախ վեր ելնել «լեռների բարձունքները»՝ աշխատել, որչափ հնար է, յաճախ լաւ բոպէներ վսեմացնող տպաւորութիւններ ունենալ, նայեցէք այն բանաւորներին, որոնք աշխատում են շոգեհասերի, գործարանների հնոցների դժոխային տաքութեան մէջ, նրանք ոչ մի ազատ բոպէ ձեռքից չեն փախցնում, որ թարմ օդի մէջ դուրս գան և գէթ մի քանի անգամ ազատ կրճքով շնչեն: Մենք ևս պէտք է աշխատենք օգտուել ամեն մի յարմար բոպէից կեանքի սովորական խեղդող մթնոլորտից գէպի մաքուր, թարմ, ազատ բարձունքը ելնելու: Ինձ երբեմն շատ է օգնում լաւ գիրքը, նկարը, երգը, Գաւգէ գուք չհաւատար, բայց ես, պառաւս, յաճախ կարգում եմ «Թովմաս եղբօր տնակը» և ինձ թուում է, որ մենք այդ ի դուր ենք միմիայն մանկական գիրք համարում: Այդ գիրքը հասակաւորներին աւելի անհրաժեշտ է, քան մանուկներին, նրա մէջ շատ մեծ սէր կայ արտայայտուած

դէպի մարդը և ամեն մի կարգացողի սրտում նոյն տեսակ սէր է զարթեցնում: Ամեն մի ընթերցումից յետոյ ինձ թուում է թէ, թէ իմ սրտում բարու մի նոր սատ է աւելանում, մի նոր կոկոն է բացուում այն հրաշալի ծագի վրայ, որի անունն է սսէր դէպի մարդը: Նոյն պիսի բարերար ու ազնուացնող ազդեցութիւն անում մարդու վրայ նաև լաւ նկարը, գեղեցիկ երգն ու երաժշտութիւնը:

Երբ մարդ դիտում է մի հրաշալի նկար, լսում է գեղեցիկ երաժշտութիւն կամ կարդում մի լաւ գիրք, այնպէս է զգում, իբր թէ խեղդող սենեակի լուսամուտի դռնակը բացուում է յանկարծ, սենեակը լցուում է ազատ դաշտերից փչող գարնանային անուշ բուրմունքով և մարդուն դէպի ընդարձակ, գեղեցիկ դաշտը ձգում: Այնպէս էլ բոլոր այդ նկարներն ու գրքերն են ձգում մարդուն դէպի լուսոյ ու ջերմութեան աղբիւրը, որով նրանք ներշնչուած են, դէպի սիրոյ յաւիտենական գիրքը, դէպի Աւետարանը: Նորանով չափեցէք ձեր ամբողջ կեանքը, թէ ինչպէս է ընթանում և ինչպէս պէտք է ընթանայ: Տեսէք թէ դուք ինչպէս էք վարուում մարդկանց հետ և ինչպէս էք վարուում Քրիստոս: Այն ժամանակ չի կարող պատահել, որ դուք առաջուայ նման քարասիրտ մնաք և կարծէք, որ իբր թէ դէպի մարդիկ ունեցած սէրն և մերձաւորին ծառայելը մի բացառիկ երևոյթ է: Ընդհակառակը, դուք կը հասկանաք, նոյն իսկ կըզգաք, որ փոխադարձ յարաբերութեանց մէջ մեր ունեցած դաժանութիւնն ու քարասրտութիւնն է մի անբնական երևոյթ: Դժուար է պնդել, թէ մարդկային կեանքի բնական օրէնքը՝ գոյութեան կռուի օրէնքն է: Ամեն տեսակ կեանքի բնական օրէնքը ոչ թէ անջատումն ու բաժանումն է, այլ մերձեցումն ու միացումը:

— Սիրելի Վիրջինիա, ասաց քոյր Վարվառէն, այս է իմ վերջին խօսքը. եթէ ուզում էք մարդկանց սիրել սովորել, մօտեցէք նրանց, աւելի սերտ յարաբերութիւն հաստատեցէք նրանց հետ: Մարդկանց սրտերը երբէք

սառը չեն մնալ, եթէ որ նրանք սերտ կերպով մօտենան միմեանց: Այդ կերպ վարուելով, թէպէտ և ամենքը հեռոսներ չեն դառնալ, սակայն, անկասկած ամենքն էլ կարող են սիրով ջերմանալ:

Այդ միջոցին ներս մտան մի խումբ նոր «հիւրեր», քոյր Վարվառէն վերջ տուեց խօսակցութեանն՝ ասելով.

—Ներեցէք, սիրելիս, ստիպուած եմ՝ վերջացնելու մեր խօսակցութիւնը, բայց ձեր դործն ինձ շատ հետաքրքրում է. թոյլ տուէք, որ ես ինքս մի երեկոյ ձեզ մօտ գամ այդ մասին խօսելու. իսկ առ այժմ՝ ցտեսութիւն:

Ռուս. թարգմ. Մամբրէ վարդապետ.

(Նստումնակելի)

ԵՐ ԿԱՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

Մենակ գնում եմ երկար ճանապարհ՝
Արտերի միջով կանաչ ու սիրուն,
Ինձ ժպտում է հեզ երկինքը պայծառ,
Եւ ծաղկեպսակ գեղեցիկ գարունն:

Ու մացառների թաւ ոստերի մէջ՝
Արտոյան է երգում քաղցր դայլայլով,
Ու կանաչ, ծաղկած սէգ ափերի մէջ
Առուն է ժպտում երկնացու փայլով:

Երգիր, արտուտիկ, իմ ազատ թռչնիկ,
Երգել քեզ արժէ, անհոգ անվհեր,
Քանի քո երգիչ ու սիրող սրտիկ՝
Քեզնից զատ չունի ոչ իշխան, ոչ տէր:

Քանի կենսուրախ և զուարթ բնութիւնն
Հպում է մեղմիկ սրտիդ լարերին,